

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ (Interview) การรวบรวมข้อมูลในตำแหน่งสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเกาะพิทักษ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งหมายถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการลงทุน ปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ทั่วไปของชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเกาะพิทักษ์

อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สภาพพื้นที่ เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน จากเรื่องเล่าของบรรพบุรุษที่เล่าต่อสู่รุ่นลูกหลาน โดยไม่ได้มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ชุมชนเกาะพิทักษ์ตั้งอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ห่าง จากอำเภอหลังสวน

ประมาณ 18 กิโลเมตร จากท่าเรือข้ามฟากซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 13 ไปถึงเกาะพิทักษ์มี ระยะทางประมาณ 1,200 เมตร ใช้เวลาเดินทาง 15 นาที การเดินทางมายังเกาะพิทักษ์สามารถ เดินทางโดยการนั่งเรือมาประมาณ 15 นาที หากเป็นช่วงน้ำลดลงบริเวณนี้สามารถ เดินข้ามมายัง เกาะได้เลย นอกจากนี้เกาะพิทักษ์มีจุดเด่นที่น่าสนใจของทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งบนบกและใน น้ำที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยม ชม คือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมี ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เช่นทางด้านทิศตะวันออก มีชายหาดที่มี บรรยากาศเงียบสงบชายหาดยาว 450 เมตร ทิศเหนือมีจุดชมวิวยุทธศาสตร์ 200 เมตร มีศาลาให้ นั่งชมวิวซึ่งสามารถมองเห็นได้ไกลถึงเกาะเต่า เกาะพะงัน เส้นทางชมทัศนียภาพของเกาะเป็น เส้นทางเดินตัวหนอนชมธรรมชาติรอบเกาะพิทักษ์ซึ่งเส้นทางมีความสะดวกสบายและปลอดภัย นักท่องเที่ยวสามารถชมวิวยุทธศาสตร์ได้เพียงไม่กี่ชั่วโมง ระหว่างทางสามารถชมวิถีชีวิตความเป็น อยู่ของชาวประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน การทำอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ ชมกรรมวิธีการเผา มะพร้าว เพื่อนำส่งบดฝู้งเพื่อทำน้ำมันมะพร้าว เพราะส่วนใหญ่พื้นที่รอบเกาะพิ ทักษ์เป็นสวน มะพร้าว

ชมธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อีกทั้งน้ำทะเลที่ใสสะอาดสามารถมองเห็นตัวปลาได้อย่าง ชัดเจนจากการที่น้ำทะเลใสเนื่องจากเป็นกรที่ชาวบ้านทำจุลินทรีย์บด ทิ้งลงในน้ำทะเลเพื่อเป็น การปรับสภาพน้ำให้คงความใสสะอาดและมีการปลูกต้นไม้ทางบริเวณป่าชายเลน เพื่ อเป็นแหล่ง ที่อยู่ของสัตว์น้ำ ปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์ยังเป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์หอยมือเสือและ ปะการังต่าง ๆ ดังนี้เกาะพิทักษ์เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างดี เพราะชาว ชุมชนเกาะพิทักษ์มีความตั้งใจร่วมกันที่จะอนุรักษ์พิทักษ์ธรรมชาติและ วิถีชีวิตความเป็นอยู่จนถึง รุ่นลูกรุ่นหลานสืบต่อไป

วิถีชีวิตและอาชีพของชุมชน ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นสังคมที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายบน พื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อดั้งเดิม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของ ชุมชนเกาะพิทักษ์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของบ้านเรือนที่มีการบ้านทุกหลังบนเกาะด้วย ไม้ และมีลักษณะที่ยกพื้นสูงมีระเบียงด้านหน้ายื่นออกรับลม การใช้ชีวิตของชาวบ้านจะแสดงถึง ความเรียบง่ายทั้งด้านความเป็นอยู่และการกิน โดยการทำอาหารในแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะ รวมกลุ่มกันในตอนเย็นเพื่อนำอาหาร เช่น ปลาที่ไม่ต้องซื้อเนื่องจากทุกบ้านนั้นส่วนใหญ่ทำการ ประมง ผักก็มีการปลูกเอาไว้กินเอง มารวมกันและทำการปรุงอาหารที่บ้านของผู้ใหญ่ เสร็จแล้วก็ จะแยกย้ายเอากลับไปกินที่บ้าน ประชาชนในเกาะพิทักษ์มีหลายอาชีพ เช่น ประมงชายฝั่ง ทำ สวนมะพร้าว ยางพารา อาชีพค้าขาย จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า อาชีพที่คนอายุตั้งแต่ 30

ปีจะประกอบอาชีพประมง และทำสวนมะพร้าว คนที่อายุประมาณ 25- 30 ปี จะประกอบอาชีพค้าขายแต่ส่วนใหญ่ของชุมชนจะประกอบอาชีพหลัก คือทำประมง ออกจับปลา จับปู ปลาหมึก หอย เป็นต้นโดยใช้เครื่องจับปลาแบบดั้งเดิมคือ อวน และลอบ เมื่อได้ปลาจะนำไปขายบนฝั่งทุกวัน ตอนเช้า แต่ในปัจจุบันเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะพิทักษ์ก็สามารถขายให้กับบ้านที่ทำโฮมสเตย์ เพื่อทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยว บ้างก็ขายให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเอากลับบ้าน ทำให้ต้นทุนลดลงไปได้เยอะ เพราะไม่ต้องขับเรือออกไปขาย และยังได้ราคาดีอีกด้วย โดยเรือที่ขับออกไปจะเป็นเรือเล็กไม่ใหญ่มาก ซึ่งก็มีประจำกันทุกครัวเรือน

การปกครอง ชุมชนเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ 14 ตำบลบางน้ำจืด ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใหญ่อำพล ธานีครุฑ และอยู่ ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด มีหน้าที่ดูแลด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน การซ่อมแซมบ้านเรือน ในกรณีเกิดพายุ น้ำประปา เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคืองานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ โดยยึดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเกือบทั้งหมด ประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่จะคล้ายชาวพุทธทั่ว ๆ ไป มีการตักบาตร ทำบุญ ในวันสำคัญของทางพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา ประชาชนในเกาะพิทักษ์ก็จะนั่งเรือข้ามฝั่งเพื่อเดินทางไปวัด ในตำบลบางน้ำจืดนั้นมีวัดทั้งหมด 3 แห่ง คือ วัดชลธิษนิมิต วัดน้ำลอด วัดทองโช สำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เขาไทรทอง และที่พิทักษ์ 1 แห่ง คือ ที่พิทักษ์ สิงหาคมของทุกปี งานผู้สูงอายุ ในเดือนเมษายน ซึ่งจะเป็นวันรวมญาติของทุกคน มีการรดน้ำดำหัว ประเพณีรับ ส่ง ตายาย จะทำกันในเดือนกันยายน ประเพณีสวดหาผลอยแพ มีการจัดในเดือนสิงหาคมของทุกปี การทำพิธีนี้ชาวบ้านในชุมชนจะต้องนำแป้งมาปั้นเป็นตัวตุ๊กตาเพื่อนำไปใส่กล่องหรือตะกร้าของแต่ละครอบครัวที่เตรียมมา จากนั้นใส่ดอกไม้ธูปเทียน อาหาร น้ำดื่ม พริก ข้าวสาร กระเทียม หัวหอม อีกทั้งมีการตัดเล็บ ตัดผมใส่ลงไปในกล่องเพื่อไว้ในแพ โดยการทำพิธีนั้นจะมีผู้อาวุโสของเกาะพิทักษ์เป็นผู้ทำพิธี จากนั้นผู้ชายในหมู่บ้านจะยกแพขึ้นเรือเพื่อนำไปลอยที่กลางทะเล การทำพิธีสวดหาผลอยแพนั้นเป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ ช้ไปไล่สิ่งชั่วร้าย จะเห็นได้ว่าประเพณีและความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมจะมีความเชื่อด้านพระพุทธศาสนา และเรื่องผีสิงเทวดา การร่วมทำพิธีและประเพณีต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าชุมชนเกาะพิทักษ์มักจะไปประกอบกิจทางศาสนาที่วัด โดยทุกคนในชุมชนจะทำอาหารร่วมกันและจะนั่งเรือข้ามฝั่งไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตร และมีการฟังเทศน์ก่อนกลับบ้าน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกาะพิทักษ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีกิจกรรมที่สัมพันธ์กันระหว่างการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดย เน้นการไม่ทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ กิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีมากมายหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเล่นน้ำทะเล ดำน้ำตื้น ชมแหล่งอนุรักษ์ปะการัง หอยมือเสือและปลิงทะเล บริเวณรอบเกาะครามที่ตั้งอยู่ห่างจากเกาะพิทักษ์ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระยะทาง 4 กิโลเมตร พร้อมสนุกสนานกับการนั่งจลนทรีย์บอลลูนนั่งเรือ กิจกรรมตกปลา จับปลาและไต่หมีกของชาวประมงในเวลากลางวัน กิจกรรมพายเรือคายัค ชมทัศนียภาพของเกาะพิทักษ์ กิจกรรมดูปลาโลมาเผือกหรือปลาโลมาสีชมพู กิจกรรมการท่องเที่ยวเดินชมธรรมชาติรอบเกาะ

อย่างไรก็ตาม เกาะพิทักษ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีกิจกรรมที่น่าท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ จึงทำให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีศักยภาพ

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชนจะเป็นไปในรูปแบบของการรวมกลุ่มในหมู่บ้านเกาะพิทักษ์ทั้งหมดจำนวน 7 กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการรวมกลุ่มของหมู่บ้านเกาะพิทักษ์เพื่อดำเนินการจัดการได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ชุมชนเกาะพิทักษ์นั้นมีความพร้อมในด้านของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากเนื่องจากชุมชนมีความเข้มแข็ง และชาวบ้านให้ความไว้วางใจผู้นำชุมชนเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรใด ๆ ก็ตาม ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือและเต็มใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมใดที่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ก็จะได้รับสนับสนุนจากชาวบ้านเป็นอย่างดี เช่น การทำโครงการนั่งจลนทรีย์ลงในทะเล โดยกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มที่ริเริ่มโครงการ โครงการหาที่พักให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์ กิจกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกันในเกาะพิทักษ์เพื่อรักษาความสะอาดและช่วยกันปรับปรุงภูมิทัศน์ รอบเกาะ ซึ่งจะทำทุกวันที 5 ของทุกเดือนแต่ในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในแต่ละวัน ก็จะทำความสะอาดบริเวณบ้านของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ มีการแยกขยะ โดยการนำขยะเปียกไปฝังกลบดินเพื่อทำปุ๋ย และนำขยะแห้งนำไปเผาในเตาเผา การทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้เศษอาหารที่เหลือในครัวเรือน เก็บขยะที่ลอยมากับน้ำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าทุกคนล้วนมีส่วนร่วมดูแลเกาะ

พิทักษ์ร่วมกัน การจัดการการท่องเที่ยวเกาะพิทักษ์ จะเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มโดยแต่ละกลุ่มนั้นจะมีความสัมพันธ์ทำให้การท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์มีศักยภาพมากที่สุด คือ กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มส่งเสริมประมงพื้นบ้าน กลุ่มแม่บ้านแปรรูปอาหารทะเล และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้ง 4 กลุ่มของชุมชนเกาะพิทักษ์นั้นจะมีการดำเนินงานของกลุ่มที่ต่างกันอย่างออกไป โดยจะเน้นให้ทุกคนในชุมชนเกาะพิทักษ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมของกลุ่มเพื่อที่จะได้เป็นพลังของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยและได้รับความร่วมมือจากพี่น้องประชาชน โดยจะต้องให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ชุมชนชาวบ้านนโยบายร่วมกัน ซึ่งทำให้ชุมชนได้มีบทบาทในเรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วม เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขาแล้ว การทำโครงการต่างๆ ขึ้นมาก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนซึ่งเกาะพิทักษ์นั้นประชาชนได้เข้ามาร่วมมือมีบทบาทในการคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหาและร่วมตัดสินใจร่วมกัน จากการสัมภาษณ์เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของเกาะพิทักษ์นั้น พบว่า ผู้นำและชาวบ้านมีแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ขึ้น โดยมาจากผู้นำชุมชนมีความสนใจเห็นความสำคัญของเกาะพิทักษ์ ทั้งศักยภาพทางธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และต้องการให้ชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง โดยการมีรายได้เสริม มีอาชีพเพิ่มขึ้น โดยเริ่มจากการประชุมหมู่บ้าน โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์ถึงทิศทางการจัดการชุมชนโดยการริเริ่มกลุ่มหรือองค์กรที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เพื่อที่จะให้ทราบวัตถุประสงค์โดยทั่วกัน แล้วดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มในการดำเนินงาน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ งบประมาณสนับสนุน และควบคุมการปฏิบัติงานต่างๆ ซึ่งคณะกรรมการจะเป็นผู้นำชุมชนและชาวบ้าน โดยการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามความสามารถและความเหมาะสม โดยการรวมกลุ่มจัดการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อดำเนินการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรทั้งหมดในเกาะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสนับสนุนทางด้านการร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม โดยมีการร่วมวางแผนโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านเพื่อจะดำเนินการที่ได้ร่วมตัดสินใจกัน ไม่ว่าจะชุมชนจะมีกิจกรรมที่มาจากชุมชนเองหรือมาจากหน่วยงานต่างๆ ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือและอยากเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้นๆ ด้วยเสมอเพราะถือได้ว่าจะ

เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนและเป็นการปฏิบัติเพื่อให้การตัดสินใจของชุมชนเป็นไปอย่างมีทิศทาง

การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสนับสนุนทางด้านแรงงาน โดยทุกคนจะร่วมกันดำเนินงานโดยไม่คิดถึงว่ากิจกรรมนั้นเกี่ยวกับตนหรือไม่ ตนได้ประโยชน์หรือไม่ เพราะทุกคนจะคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเหมือนพี่น้องกัน มีการบริจาคเงินออมทรัพย์ มีการบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อใช้ในกิจกรรมหรือการดำเนินงาน มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทางด้านกองทุนของกลุ่ม หรืองบประมาณที่ได้รับงาน และประสานงานช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน การลงทุนนั้นไม่จำเป็นจะต้องลงทุนด้วยเงินแต่เป็นการที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและเต็มใจในการลงทุน ไม่ว่าจะเงิน อุปกรณ์ การบริจาคสิ่งของต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการลงทุนด้วยแรง การลงทุนนั้นย่อมส่งประโยชน์ให้กับชุมชนและตัวบุคคลเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงานของชาวบ้าน นอกจากจะเห็นความมีน้ำใจ ยังสามารถสร้างบรรยากาศของวิถีชีวิตคนในชุมชนในการเป็นสังคมเครือญาติของคนไทยในสมัยก่อนอีกด้วย และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ โดยการที่ชาวบ้านเกิดความรู้สึกห่วงหาอาทรสิ่งๆ ที่ตัวเองได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในช่วงระยะของการติดตามผลการปฏิบัติงาน โดยแต่ละกลุ่มของเกาะพิทักษ์ มีการตั้งคณะกรรมการของแต่ละกลุ่ม เป็นคณะผู้ติดตามและประเมินผลขึ้นมา โดยการประเมินจะต้องเสนอต่อประชาคมในชุมชน ให้รับทราบ และสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนะเพิ่มเติมได้ เพื่อชุมชนจะได้เห็นผลงานที่เกิดขึ้นจากความพยายามร่วมกันของทุกฝ่าย จากการสัมภาษณ์ พบว่า แต่ละกลุ่มไม่มีรูปแบบการประเมินผลที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะทำการประเมินโดยใช้ความรู้สึก ต่อการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งที่ชุมชนจัดขึ้นเป็นครั้งคราว และไม่ได้จัดบันทึก การประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ แต่ในการประชุมจะมีเลขานุการของกลุ่มคอยจดบันทึกในส่วนของการเสนอความคิดเห็นและคำแนะนำในการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมิใช่เพียงเพื่อลดกระแสการต่อต้านการคัดค้านการดำเนินงานโครงการเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เห็นผลพลอยได้เสมอคือ การร่วมแรงร่วมใจ ระดมความคิด ความคิดเห็น และอาจร่วมไปถึงการร่วมทุนทรัพย์สำหรับโครงการพัฒนานั้นด้วยที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง นอกเหนือไปจากที่กล่าวมาแล้วคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

หรือมีบทบาทเท่ากันอย่างเสมอภาค เป็นการให้เกียรติกันในฐานะที่เขาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หรือในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของทรัพยากร

การศึกษาพบปัญหาต่าง ๆ แล้วแต่มีปัญหาแตกต่างกันไป ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็น ปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข พบว่าเกาะพิทักษ์มีปัญหาที่ได้รับความเห็นจากประชาชนของเกาะพิทักษ์มี ปัญหาในเรื่องของขยะที่มีปริมาณจำนวนมาก ที่มาจากนักท่องเที่ยวเองและเป็นเพราะกระแสน้ำ ทะเลพัดขยะเข้ามา ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นและทัศนียภาพเสียไป ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นปัญหานี้เป็น ปัญหาที่ทุกคนในเกาะพิทักษ์ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาดูแลและจัดการในเรื่องของการขนถ่าย ขยะออกจากเกาะ เนื่องจากการกำจัดวิธีเดิมของชาวบ้านไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีปริมาณที่ เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ปัญหาต่อมาคือ พื้นที่เกาะพิทักษ์เป็นพื้นที่ที่อยู่ค่อนข้างไกล ไม่มีป้ายบอกทาง เป็นระยะ ๆ และป้ายมีขนาดเล็ก ป้ายบอกทางมีที่แสดงชัดเจนก็คือบริเวณถนนหลัก แต่เมื่อเข้า มายังเส้นทางตำบล ไม่มีป้ายบอกทาง ทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าไปท่องเที่ยวยังเกาะพิทักษ์ เมื่อต้องการเข้าไปก็หลงบ้าง ย้อนกลับไปบ้าง และอีกหนึ่งปัญหาคือ ไม่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ของการท่องเที่ยว ไม่มีการส่งเสริมให้ทำใบปลิวโฆษณา การทำการ ประชาสัมพันธ์มีเพียงการบอกต่อนักท่องเที่ยวที่เคยได้เข้ามาแล้ว ซึ่งในความเป็นจริงเรื่องของการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน นักท่องเที่ยว กรมส่งเสริม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และที่สำคัญคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ควรมีส่วนในการสนับสนุน การท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ให้เป็นที่รู้จัก

อภิปรายผล

ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีความเป็นมาที่น่าสนใจและน่า ศึกษา มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณีที่งดงามและเป็นเอกลักษณ์ ผู้คนส่วนใหญ่มีอัธยาศัยที่ดี และมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ เช่น การดำน้ำ คุปะการังรัง หอยมือเสือและปลิงทะเล เดินชมวิวยอบเกาะพิทักษ์ กิจกรรมพายเรือคายัค กิจกรรมตกปลาไต้หวันในตอกลางคืน กิจกรรมชมปลาโลมาสีชมพูตามฤดูกาล อีกทั้งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกกับการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมทิ้งจลินทรีย์บอลลงน้ำทะเลเพื่อบำบัดน้ำเสีย กิจกรรมปล่อยพันธุ์ปลาลงสู่ทะเล กิจกรรมปลูกป่าโกงกางในพื้นที่ป่าชายเลน เป็นต้น จึงทำให้เกาะพิทักษ์มีความพร้อมหลายด้าน เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ให้มุ่งสู่ความสำเร็จและกระตุ้น ให้ทุกคนมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการจัดการที่ดีต่อระบบ ชุมชน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ นรินทร์ แก้วมีศรี (2531, หน้า 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ดี 4 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล โดยทุกคนในเกาะพิทักษ์มีความเต็มใจและร่วมมือที่จะเข้ากลุ่มที่ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มขึ้นเอง โดยมีการประชุมในประเด็นที่มีความสำคัญกับชุมชน เช่น ปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญ หรือจะเป็นแนวทางที่ดีที่ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ โดยชุมชนเกาะพิทักษ์มีระบบการจัดการที่เป็นการจัดตั้งกลุ่ม ระบบสหกรณ์มีการจัดตั้งกลุ่มโดยผู้นำชุมชนและชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชนเป็นหลัก ถือได้ว่าเป็นการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง สอดคล้องกับ เฉลียว นูร์รัตติ (2545, หน้า 115) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมนั้นมี 3 รูปแบบ คือ 1. การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบนี้รัฐบาล จะชักชวนประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน 2. การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว 3. การให้ท้องถิ่นจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งรูปแบบนี้ ชุมชนจะเป็นผู้ควบคุม และวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรที่ อย่เกี่ยวข้องด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมแบบพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความช่วยเหลือและชักจูงจากทางรัฐบาล ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาและแนวทางการพัฒนา ตลอดจนการติดตามผลด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนที่ มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ออกมาโดยใช้กระบวนการดำเนินงานโดยผ่านองค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกัน โดยเป็นแกนนำในการร่วมกำหนดแนวทางของชุมชน ให้ดำเนินกิจกรรมให้ดีขึ้น

ชุมชนเกาะพิทักษ์มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายในการดำเนินงาน มีการจัดตั้ง คณะกรรมการดำเนินงาน ตามความเหมาะสม จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน กล่าวได้ว่าทุกคนในชุมชนทั้ง 122 คน เป็นสมาชิก ของกลุ่มอย่างเป็นทางการ มีการเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมประชุมทุกครั้ง โดยมีปัจจัยจากการที่ทุกคนในชุมชนมีน้อย ทำให้พูดคุยได้ง่าย อีกทั้งชุมชนเกาะพิทักษ์มีเพียงไม่กี่ตระกูล จึงทำให้ทุกคนมีความผูกพันกันแบบเครือญาติ เมื่อคนในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งสมาชิกทุกคนจะร่วมดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเต็มใจ ก็ทำให้มีความง่ายต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน สอดคล้องกับ อรอนงค์ ธรรมกุล

(2539, บทคัดย่อ) กล่าวว่า กลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ มีความเชื่อ และอุดมการณ์ คือ ความผูกพันเป็นเครือญาติ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด การการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในการศึกษาในครั้งนี้ หมายถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดค้น ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ร่วมในการลงทุน ปฏิบัติงาน และมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล จากกา รศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการ ประชุมและร่วม ดำเนินงานมากที่สุด เช่นการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยว โสมสเตย์ และกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยมีการเข้าร่วมในการดำเนิน กิจกรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือการเข้าร่วมประชุม ร่วมคิดค้นปัญหา สาเหตุของปัญหาที่ ส่วนใหญ่จะมีการประชุมร่วมกันทุกคน ร่วมประชุมกับชาวบ้านที่ศาลาเอนกประสงค์ แต่จะมี ประธานและคณะกรรมการทั้ง 7 คน เป็นผู้ริเริ่มอภิปรายปัญหา เพื่อหาทางแก้ไข ดำเนินการ ซึ่ง ข้อเท็จจริงแล้วการประชุม ชาวบ้านจะมีคล้อยตามผู้นำชุมชน แ ละคณะกรรมการหมู่บ้านที่ตนได้ เลือกจากความเหมาะสมและความสามารถ เนื่องจากชาวบ้านมีความนับถือและเชื่อถือผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มทั้ง 7 จะสามารถบริหารจัดการกับกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง และมีการกระจาย ผลประโยชน์ให้สมาชิกอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการมีส่วนร่วม ในกรณีดำเนินงานมาก เช่น การเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงาน ต่าง ๆ การดู งานนอกหมู่บ้าน สอดคล้องกับ สุชิน ศีลธรรม (2545, บทคัดย่อ) กระบวนการที่จะทำให้ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมด้วยก็คือ การประชาคมชาวบ้านในโอกาสต่าง ๆ และการอบรมในสิ่งที่ชาวบ้านมี ความสนใจ หรือมีความชอบจะทำให้เกิดการตื่นตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อจะนำมาพัฒนาอาชีพ มากขึ้น

สำหรับขั้นตอนการประเมินผล ผู้ที่มีบทบาทมากคือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่เลขาและ บัญชีของกลุ่ม จะเป็นผู้สรุปผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในแต่ละเดือนให้กับสมาชิกของกลุ่มฟัง เช่น การสรุปยอดเงินจากการลงทุนในรูปแบบหุ้นของชาวบ้านและยอดเงินที่ใช้ ในการดำเนินงาน ใน กิจกรรม โดยที่ทุกคนจะมีสมุดสัจจะออมทรัพย์ประกอบในการติดตามและประเมินผล อย่างไรก็ตาม กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นควรมีทุกขั้นตอน สามารถช่วยให้ สมาชิกในชุมชนนำการมีส่วนร่วม นี้ดำเนินงานทุกขั้นตอนด้วยชุมชนเองจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548 หน้า 175) กล่าวว่าคือ การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการ พัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาอย่างแท้จริง ของ ประชาชนตามแนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. แหล่งท่องเที่ยวทุกที่ถ้าต้องการมุ่งผลให้ประสบความสำเร็จนั้นจะหวังว่าให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบเพียงผู้เดียวคงไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีการริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมมาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม แต่คงต้องช่วยกันหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด พาณิชยจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือแม้แต่ชาวบ้านทุกคน แต่ชาวบ้านโดยทั่วไป บางคนมีความรู้ความสามารถสูง บางคนก็มีความรู้ต่ำ ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญให้มากขึ้นโดยต้องมีการจัดอบรมบุคลากรของชุมชน ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อมีนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามา จะต้องรับอย่างไรให้เขามีความประทับใจให้มากที่สุด
2. ทูทองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ควรถือ ว่าเป็นภารกิจหรือหน้าที่ส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรจัดให้มีคณะกรรมการร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่รับผิดชอบในการวางแผน ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนส่งเสริม ติดตามผล และมีส่วนในการเสนอแนะการปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
3. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และเกิดการพึ่งพาตนเอง ด้วยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการประเมินผล และร่วมรับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
4. ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ชุมชนได้มีการศึกษาหาความรู้
5. การตั้งเป้าหมายในการท่องเที่ยว ไม่ควรมุ่งเน้นแต่เฉพาะการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว แต่เพียงอย่างเดียว ควรคำนึงถึงในเรื่องของความสามารถหรือความพร้อมในการรองรับของพื้นที่กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากขึ้น
6. หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนควรจะต้องให้การศึกษานอกระบบควบคู่กับการศึกษาดูงานจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถให้กว้างขวางและสูงขึ้น เพราะการศึกษานอกระบบสามารถทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงการมีหน้าที่ต่อสังคมในชุมชน ร่วมทั้งการรับผิดชอบในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จไปด้วยดี ซึ่งจะส่งผลให้คนในชุมชนได้ใช้แนวทางที่ได้มาประยุกต์ใช้ปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะสำหรับสมาชิกในชุมชน

1. ควรให้คนในชุมชนสร้างความประทับใจกับการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายทั้งของฝาก และของกินให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคโดยใช้วัตถุดิบที่ได้จากชุมชนเป็นหลัก แต่อาจจะมีการปรับปรุงในเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. ควรให้ชาวบ้านในชุมชนมีการปรับปรุงการบริหารจัดการอยู่เสมอ โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวของคนในสังคม พัฒนาคูคลองให้มีความรู้ความสามารถ ในการติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งต้องมีเครือข่ายสามารถติดต่อกับหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว

3. ในพื้นที่รอบเกาะพิทักษ์นั้น มีต้นมะพร้าวเป็นจำนวนมากควรมีการส่งเสริมการนำน้ำมันมะพร้าวเพื่อเป็นสินค้าประจำหมู่บ้าน เนื่องจากชาวบ้านสามารถ ประกอบเป็นอาชีพเสริมสร้าง รายได้เสริมให้กับ ครอบครัวในช่วงฤดูมรสุม ที่ไม่สามารถออกประมงและรองรับนักท่องเที่ยวได้ การทำอาชีพรองรับทำให้มีรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา เรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะพิทักษ์อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

2. ควรมีการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นการทราบระดับการมีส่วนร่วม และทราบว่าควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนไหนเพิ่มเติม

3. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจและทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป